DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

16. marts 2006 *

I sag C-234/04,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Landesgericht Innsbruck (Østrig) ved afgørelse af 26. maj 2004, indgået til Domstolen den 3. juni 2004, i sagen:

Rosmarie Kapferer

mod

Schlank & Schick GmbH,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, P. Jann, og dommerne N. Colneric (refererende dommer), K. Lenaerts, E. Juhász og M. Ilešič,

* Processprog: tysk.

generaladvokat: A. Tizzano
justitssekretær: fuldmægtig B. Fülöp,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 8. september 2005,

efter at der er afgivet indlæg af:

— Schlank & Schick GmbH ved Rechtsanwälte M. Alexander og M. Dreschers

— Republikken Østrig ved H. Dossi og S. Pfanner, som befuldmægtigede

— Den Tjekkiske Republik ved T. Boček, som befuldmægtiget

— Forbundsrepublikken Tyskland ved A. Tiemann og A. Günther, som befuldmægtigede

— Den Franske Republik ved A. Bodard-Hermant og ved R. Abraham, G. de Bergues og J.-C. Niollet, som befuldmægtigede

— Republikken Cypern ved M. Chatzigeorgiou, som befuldmægtiget

— Kongeriget Nederlandene ved C.A.H.M. ten Dam, som befuldmægtiget

— Republikken Finland ved T. Pynnä, som befuldmægtiget

— Kongeriget Sverige ved A. Falk, som befuldmægtiget

— Det Forenede Kongerige Storbritannien og Nordirland ved E. O'Neill, som befuldmægtiget, bistået af D. Lloyd-Jones, QC

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved A.-M. Rouchaud og W. Bogensberger, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 10. november 2005,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 10 EF og artikel 15 i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EFT 2001 L 12, s. 1).

2 Anmodningen er indgivet i en sag mellem Rosmarie Kapferer, der er østrigsk statsborger og har bopæl i Hall in Tirol (Østrig), og Schlank & Schick GmbH (herefter »Schlank & Schick«), et tysk postordrefirma med hjemsted i Tyskland, idet Rosmarie Kapferer har nedlagt påstand om, at Schlank & Schick tilpligtes at udbetale hende en gevinst, som firmaet i en forsendelse, som det med navns nævnelse har stilet til hende, har givet hende indtryk af, at hun har vundet.

Retsforskrifter

Fællesskabsbestemmelser

3 Artikel 15, stk. 1, i forordning nr. 44/2001 bestemmer:

»I sager om aftaler indgået af en person (forbrugeren) med henblik på brug, der må anses at ligge uden for hans erhvervsmæssige virksomhed, afgøres kompetencen efter denne afdeling, jf. dog artikel 4 og artikel 5, nr. 5:

[...]

c) i alle andre tilfælde, når aftalen er indgået med en person, der udøver erhvervsmæssig virksomhed i den medlemsstat, på hvis område forbrugeren har bopæl, eller på en hvilken som helst måde retter sådan virksomhed mod denne medlemsstat eller mod flere stater inklusive denne medlemsstat, og aftalen er omfattet af den pågældende virksomhed.«

4 I henhold til samme forordnings artikel 16, stk. 1, kan »[s]ager, som en forbruger agter at rejse mod sin medkontrahent, [...] anlægges enten ved retterne i den medlemsstat, på hvis område medkontrahenten har bopæl, eller ved retten på det sted, hvor forbrugeren har bopæl«.

5 Artikel 24 i forordning nr. 44/2001 bestemmer:

»For så vidt en ret i en medlemsstat ikke allerede er kompetent i medfør af andre bestemmelser i denne forordning, bliver den kompetent, når sagsøgte giver møde for den. Denne regel finder ikke anvendelse, såfremt sagsøgte giver møde for at bestride rettens kompetence, eller såfremt en anden ret i medfør af artikel 22 er enekompetent.«

De nationale bestemmelser

6 § 5j i Konsumentenschutzgesetz (den østrigske lov om forbrugerbeskyttelse) som affattet ved den lov, der trådte i kraft den 1. oktober 1999 (BGBl 1999 I, s. 185, herefter »KSchG«) bestemmer:

»Erhvervsdrivende, der sender gevinsttilsagn eller andre lignende meddelelser til bestemte forbrugere og gennem forsendelsernes udformning giver indtryk af, at forbrugeren har vundet en bestemt gevinst, skal erlægge gevinsten til forbrugeren. Kravet på gevinsten kan også indtales ved domstolene.«

7 § 530 i österreichische Zivilprozessordnung (østrigsk lov om retspleje i civile sager, herefter »ZPO«), der vedrører betingelserne for genoptagelse, bestemmer:

»(1) En sag, hvori der er truffet afgørelse om realiteten, kan genoptages efter begæring fra en af sagens parter,

[...]

5. såfremt en strafferetlig afgørelse, som den omhandlede afgørelse bygger på, ophæves ved en anden dom, som har fået retskraft

6. såfremt parten bliver bekendt med eller får adgang til at anvende en tidligere afgørelse vedrørende det samme krav eller det samme retsforhold, som allerede har fået retskraft, og som stifter ret mellem parterne i den sag, som begæres genoptaget

7. såfremt parten har fået kendskab til nye omstændigheder, eller har tilvejebragt eller fået adgang til at anvende nye beviser, som ville have ført til et gunstigere resultat for denne part, såfremt de var blevet gjort gældende og havde fundet anvendelse under den tidligere sag.

(2) Under de i stk. 1, nr. 7, anførte omstændigheder kan genoptagelse kun ske, såfremt den pågældende part uden egen skyld ikke var i stand til at gøre de nye omstændigheder eller bevismidler gældende inden den mundtlige forhandling, som dannede grundlag for førsteinstansens afgørelse, var afsluttet.«

8 § 534 i samme lov bestemmer:

»(1) Begæringen skal fremsættes inden for en frist på fire uger.

(2) Denne frist løber:

[...]

4. i det i § 530, stk. 1, nr. 7, omhandlede tilfælde fra det tidspunkt, hvor parten blev i stand til at gøre de pågældende omstændigheder eller bevismidler gældende for retten.

(3) Begæringen kan [...] ikke fremsættes, såfremt der er forløbet ti år, fra afgørelsen fik retskraft.«

Tvisten i hovedsagen

9 Rosmarie Kapferer fik som forbruger flere gange tilsendt reklamemateriale fra Schlank & Schick, der indeholdt gevinsttilsagn. Efter endnu en personligt adresseret henvendelse, ifølge hvilken en gevinst i form af et kontant tilgodehavende på 53 750 østrigske schilling (ATS), eller 3 906,16 EUR, stod til hendes rådighed, modtog Rosmarie Kapferer ca. to uger senere en kuvert, der indeholdt bl.a. en bestillingsseddel, et brev angående den sidste meddelelse om det kontante tilgodehavende

samt et kontoudtog. Ifølge betingelserne for deltagelse/udbetaling på bagsiden af den sidste meddelelse var deltagelse i udbetalingen af tilgodehavender betinget af en uforbindende prøvebestilling.

10 Rosmarie Kapferer returnerede den omhandlede bestillingsseddel til Schlank & Schick efter at have påklæbet tilgodehavendemærkatet og sat sin underskrift på bagsiden af bestillingssedlen under erklæringen »Jeg er bekendt med betingelserne for deltagelse«, men uden at have læst betingelserne for deltagelse/tildeling. Det har ikke været muligt at fastslå, om hun afgav en bestilling ved denne lejlighed.

11 Da Rosmarie Kapferer ikke modtog den præmie, som hun mente at have vundet, krævede hun i henhold til KSchG's § 5j at få gevinsten udbetalt, idet hun anlagde sag ved Bezirksgericht Hall in Tirol med påstand om, at Schlank & Schick tilpligtes at betale hende et beløb på 3 906,16 EUR med rente 5% fra den 27. maj 2000.

12 Schlank & Schick gjorde gældende, at Bezirksgericht Hall in Tirol var inkompetent. Selskabet anførte, at bestemmelserne i artikel 15 og 16 i forordning nr. 44/2001 ikke finder anvendelse, fordi de forudsætter, at der foreligger en gensidigt bebyrdende aftale. Deltagelsen i det salgsfremmende spil havde været betinget af, at der blev afgivet en bestilling, hvilket Rosmarie Kapferer aldrig havde gjort. Det krav, der følger af KSchG's § 5j, er ikke af kontraktslig karakter.

13 Bezirksgericht tog ikke indsigelsen om inkompetence til følge, men erklærede sig kompetent i henhold til artikel 15 og 16 i forordning nr. 44/2001 under henvisning til, at der efter dens opfattelse forelå et aftaleforhold mellem tvistens parter. Med hensyn til realiteten frifandt retten Schlank & Schick for samtlige de af Rosmarie Kapferer nedlagte påstande.

14 Rosmarie Kapferer iværksatte appel ved den forelæggende ret. Schlank & Schick var på sin side af den opfattelse, at Bezirksgerichts afgørelse med hensyn til dennes egen kompetence ikke var bebyrdende for selskabet, eftersom det under alle omstændigheder havde fået medhold vedrørende sagens realitet. Af denne grund ville selskabet ikke anfægte kompetenceafgørelsen.

15 Den forelæggende ret har imidlertid bemærket, at Schlank & Schick kunne have anfægtet afgørelsen om ikke at tage indsigelsen om inkompetence til følge, eftersom allerede denne afgørelse i sig selv kunne være bebyrdende for selskabet.

De præjudicielle spørgsmål

16 Landesgericht Innsbruck har ytret tvivl med hensyn til Bezirksgerichts internationale kompetence. Med støtte i dom af 11. juli 2002, Gabriel (sag C-96/00, Sml. I, s. 6367) har den forelæggende ret rejst spørgsmålet, om et vildledende gevinsttilsagn med henblik på at foranledige indgåelse af en aftale, og dermed forberede denne aftale, har en tilstrækkeligt nær tilknytning til den tilsigtede indgåelse af en forbrugeraftale til, at forbrugerværnetinget kan finde anvendelse.

17 Da Schlank & Schick ikke har appelleret afgørelsen om ikke at tage påstanden om afvisning på grund af manglende kompetence til følge, har den forelæggende ret rejst spørgsmålet, om den ikke desto mindre i henhold til artikel 10 EF er forpligtet til at foretage fornyet prøvelse af og ophæve en dom, som har fået retskraft for så vidt angår den internationale kompetence, i tilfælde af at den viser sig at være i strid med fællesskabsretten. Den forelæggende ret har overvejet, om der foreligger en sådan forpligtelse, idet den særligt har rejst spørgsmålet, om det er muligt at overføre de principper, der blev fastslået i dom af 13. januar 2004, Kühne & Heitz (sag C-453/00, Sml. I, s. 837), vedrørende forpligtelsen for et forvaltningsorgan til på ny at efterprøve en endelig forvaltningsafgørelse, som er i strid med fællesskabsretten, således som den i mellemtiden er blevet fortolket af Domstolen.

18 På denne baggrund har Landesgericht Innsbruck besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Vedrørende førsteinstansens afgørelse af kompetencespørgsmålet:

a) Skal det i artikel 10 EF hjemlede samarbejdsprincip fortolkes således, at også en national retsinstans er forpligtet til, under de betingelser, som Domstolen opstillede i dommen i Kühne & Heitz-sagen, at efterprøve og ophæve en retskraftig retsafgørelse, såfremt denne er i strid med fællesskabsretten? Er efterprøvelse og ophævelse af retsafgørelser eventuelt undergivet flere betingelser end forvaltningsretlige afgørelser?

b) Såfremt spørgsmål 1, litra a), besvares bekræftende:

Er den i ZPO's § 534 fastsatte frist for ophævelse af retsafgørelser, der er i strid med fællesskabsretten, forenelig med princippet om fællesskabsrettens fulde virkning?

c) Såfremt spørgsmål 1), litra a), besvares bekræftende, spørges endvidere:

Er en international (henholdsvis stedlig) kompetencemangel, der ikke er afhjulpet i medfør af artikel 24 i forordning nr. 44/2001, i strid med fællesskabsretten, således at de her nævnte principper medfører, at en retskraftig retsafgørelse kan tilsidesættes?

d) Såfremt spørgsmål 1, litra c), besvares bekræftende:

Skal en appelinstans efterprøve spørgsmålet om international (henholdsvis stedlig) kompetence ifølge forordning nr. 44/2001, såfremt førsteinstansens afgørelse af kompetencespørgsmålet, men ikke dens afgørelse af tvisten i hovedsagen, er retskraftig? Skal denne efterprøvelse i bekræftende fald ske ex officio eller alene, såfremt en af sagens parter nedlægger påstand herom?

2) Vedrørende værneting i forbrugersager i medfør af artikel 15, stk. 1, litra c), i forordning nr. 44/2001:

a) Har et vildledende gevinsttilsagn, der tjener til at foranledige indgåelse af en aftale, og dermed forberedelse af aftalen, en tilstrækkelig nær tilknytning til den tilsigtede indgåelse af en forbrugeraftale, således at forbrugerværnetinget ifølge artikel 15, stk. 1, litra c), i forordning nr. 44/2001 kan finde anvendelse med hensyn til heraf afledte krav?

b) Såfremt spørgsmål 2, litra a), besvares benægtende:

Kan forbrugerværnetinget finde anvendelse med hensyn til krav, der er begrundet i skyldforhold, der ligger forud for kontraktens indgåelse, og har et vildledende gevinsttilsagn, der har til formål at forberede aftalen, en tilstrækkelig nær tilknytning til det deraf forårsagede skyldforhold, der ligger forud for kontraktens indgåelse, således at forbrugerværnetinget tillige kan finde anvendelse i disse sager?

c) Kan forbrugerværnetinget alene finde anvendelse, såfremt de betingelser, som den erhvervsdrivende har stillet for deltagelse i gevinstspillet, er opfyldt, også såfremt disse betingelser ikke er væsentlige for det materielle krav ifølge KSchG's § 5j?

d) Såfremt spørgsmål 2, litra a) og b), besvares benægtende:

Kan forbrugerværnetinget finde anvendelse ved henholdsvis et specielt lovbestemt kontraktsretligt krav på opfyldelse sui generis eller ved et fiktivt kontraktlignende krav på opfyldelse sui generis, der er begrundet i den erhvervsdrivendes gevinsttilsagn og forbrugerens fremsættelse af krav på gevinsten?«

Om spørgsmål 1, litra a)

19 Med spørgsmål 1, litra a), ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om, og i givet fald på hvilke betingelser, samarbejdsprincippet i henhold til artikel 10 EF indebærer en forpligtelse for en national ret til at foretage fornyet prøvelse af en retsafgørelse, der har fået retskraft, og ophæve den, hvis den viser sig at være i strid med fællesskabsretten.

20 Der henvises i denne forbindelse til den betydning, som princippet om retskraft har i fællesskabsretsordenen og i de nationale retsordener. Såvel hensynet til at sikre en stabil retstilstand og stabile retlige relationer som retsplejehensyn gør det påkrævet, at retsafgørelser, der er blevet endelige, efter at de hjemlede appelmuligheder er

udnyttet, eller efter at appelfristerne er udløbet, ikke længere kan anfægtes (dom af 30.9.2003, sag C-224/01, Köbler, Sml. I, s. 10239, præmis 38).

21 Følgelig er en national ret ikke efter fællesskabsretten forpligtet til at undlade at anvende nationale processuelle regler, hvorved en afgørelse tillægges retskraft, uanset at dette ville gøre det muligt at afhjælpe en tilsidesættelse af fællesskabsretten ved den omhandlede afgørelse (jf. i denne retning dom af 1.6.1999, sag C-126/97, Eco Swiss, Sml. I, s. 3055, præmis 46 og 47).

22 Ved fastsættelsen af de processuelle regler for behandlingen af retssager, der tjener til at beskytte de rettigheder, som fællesskabsrettens direkte virkning medfører for borgerne, skal medlemsstaterne sørge for, at disse regler ikke er mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende krav på grundlag af national ret (ækvivalensprincippet), og at de ikke er udformet således, at de i praksis umuliggør udøvelsen af rettigheder, som hjemles i Fællesskabets retsorden (effektivitetsprincippet) (jf. i denne retning dom af 16.5.2000, sag C-78/98, Preston m.fl., Sml. I, s. 3201, præmis 31 og den deri nævnte retspraksis). Overholdelsen af disse grænser for medlemsstaternes beføjelser på det procesretlige område er imidlertid ikke blevet anfægtet i hovedsagen for så vidt angår appelsagen.

23 Det skal tilføjes, at Kühne & Heitz-dommen, som den forelæggende ret har henvist til i spørgsmål 1, litra a), ikke kan ændre den ovenstående konstatering. Selv hvis man antog, at de principper, som blev opstillet i denne dom, kunne overføres til en situation, der, som situationen i hovedsagen, vedrører en retskraftig retsafgørelse, gælder det dog, at det ifølge den samme dom bl.a. er en betingelse for det pågældende organs forpligtelse til i henhold til artikel 10 EF på ny at efterprøve en endelig afgørelse, som viser sig at være blevet truffet i strid med fællesskabsretten, at det nævnte organ efter national ret har kompetence til at omgøre afgørelsen (jf. den nævnte doms præmis 26 og 28). I det foreliggende tilfælde er det tilstrækkeligt at bemærke, at det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at den nævnte betingelse ikke er opfyldt.

24 På ovenstående baggrund skal spørgsmål 1, litra a), besvares med, at samarbejdsprincippet i henhold til artikel 10 EF ikke indebærer en forpligtelse for en national ret til at se bort fra nationale processuelle regler med henblik på at kunne foretage en fornyet prøvelse af en retsafgørelse, der har fået retskraft, og ophæve den, hvis den viser sig at være i strid med fællesskabsretten.

Om de øvrige spørgsmål

25 Henset til svaret på spørgsmål 1, litra a), og den omstændighed, at den forelæggende ret har ladet forstå, at den i henhold til national ret ikke ville kunne foretage en fornyet prøvelse af afgørelsen om Bezirksgerichts kompetence, er det ufornødent at besvare såvel spørgsmål 1, litra b)-d), som spørgsmål 2, litra a)-d).

Sagens omkostninger

26 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

Samarbejdsprincippet i henhold til artikel 10 EF indebærer ikke en forpligtelse for en national ret til at se bort fra nationale processuelle regler med henblik på at kunne foretage en fornyet prøvelse af en retsafgørelse, der har fået retskraft, og ophæve den, hvis den viser sig at være i strid med fællesskabsretten.

Underskrifter